

Johan Skjoldborgs møbler

af Svend Sørensen

Museet modtog i 2002 nogle af de møbler, der engang har stået i forfatteren Johan Skjoldborgs bolig i Løgstør. I artiklen redegøres kort for møblernes ejerforhold og deres vej til museet.

Har det eventuelt interesse at modtage nogle møbler, der har tilhørt Johan Skjoldborg? Da vi på museet fik denne forespørgsel, meldte der sig straks en række nye spørgsmål vedrørende udstillingsmuligheder, magasinplads, konservering, transportudgifter m.v. Klart stod det dog fra begyndelsen, at det var et af de tilbud, det var svært at sige nej til. Skjoldborg har helt naturligt høj status på museet og på sin hjemegn, hvor hans barndomshjem blev indrettet som museum i 1961. For mange er Johan Skjoldborg fortsat en værdsat del af vores kulturarv.

Johan Martinus Nielsen blev født i Øsløs d. 27. april 1861. Faderen og hans familie bar dog kaldenavnet Skjoldborg, og Johan brugte det som forfatternavn allerede i 1886, da han første gang fik sit navn på tryk. Det var imidlertid først i 1901, han fik kongelig bevilling til at føre efternavnet Skjoldborg. Netop på dette tidspunkt skete der store omvæltninger i hans liv. Indtil nu havde han haft en indtægt som lærer, siden 1889 som enelærer i Koldmose ved Jammerbugten. Men i juni 1900 døde hans første kone, Dorthea, der var 26 år ældre, end han var. Året efter fik Skjoldborg bevilget sin afsked, og resten af livet levede han især som forfatter og foredragsholder.

Dagen før sin 42 års fødselsdag i 1902 giftede Skjoldborg sig med den 29-årige Louise Abenth, der kom fra et københavnsk arbejderhjem. Hendes familie har værnet om de nævnte møbler, og derfor er hendes slægtsforhold af betydning for møblernes skæbne. Skjoldborg selv nåede ikke at skrive meget

om hende. I 2. bind af »Min Mindebog« giver han en respektfuld beskrivelse af Dorthea, men Louise nævnes kun i følgende linjer:

»Jeg har været gift to Gange. Og med Hensyn til at træffe en Kone, der med gode Grunde har kunnet spørge, svare og modsige mig, har jeg begge Gange været særdeles heldig.« Fremhævelsen af ordet »modsig« er Skjoldborgs egen. At han ikke skriver mere om Louise, skyldes, at han døde, inden han var nået frem til 3. bind af sine erindringer, som skulle have omfattet den periode, hvor han var gift med hende.

I Knud Sørensens bog »Op over den lave jord« (1990) er der dog hjælp at hente. Han sammenfatter, hvad venner af familien har fortalt om Louise. Han skriver, at man får indtryk af *»en livsglad og livsklog personlighed, der i sjælden grad formåede at følge sin mands ofte impulsive indskydelser, smide hvad hun havde mellem hænderne og følge ham på en eller anden udflugt eller rejse. Langt op i*

Louise og Johan Skjoldborg med Edith mellem sig.

Edith Skjoldborg, 10/6 1910-11/8 1943.

årene modtog hun sin mand, når han vendte hjem fra f.eks. en foredragsturné, med at sætte grammofonen i gang, og så valsede de rundt i stuerne og glædede sig over igen at være sammen.»

Knud Sørensen gør endvidere opmærksom på, at Skjoldborgs ven og forfatterkollega, Johs. Buchholtz fra Struer, har skrevet romanen »Vanda Venzel« på grundlag af Louise Skjoldborgs oplysninger om sit liv.

Ægteparrets liv var de første år præget af en vis omflakken. De rejste rundt i Europa og boede forskellige steder i Københavns-området. Et af stederne havde de Jeppe Aakjærs senere kone Nanna som logerende. På et tidspunkt omkring 1904 var Skjoldborg lærer ved Kærehave Husmandsskole ved Ringsted. Han bosatte sig også i miljøer, som svarede til det, han var i gang med at skrive om. I årene 1907-14 drev ægteparret Skjoldborg en mindre landejendom på 8 tdr. land beliggende på halvøen Dynæs, nær stationsbyen Laven på

nordsiden af Julsø. Ejendommen endte med at gå på tvangsauktion, og atter fulgte en ustadig periode, bl.a. med adresse i Dragør og på føromtalt husmandsskole. I 1918 slog familien sig ned i Løgstør, hvor danske husmænd ved en landsindsamling havde skaffet penge til et nyt hus. For at sikre sig mod tidligere kreditorer var huset ejet af Louise, der havde særeje.

Begge Skjoldborgs ægteskaber var barnløse i biologisk forstand. Men da Johan og Louise boede på Dynæs, tog de hendes niece til sig som deres plejedatter. Hvordan det gik til, kan man få et indtryk af i Marie Langelands erindringer, der i 1971 blev udsendt som privattryk. Både hun og hendes mand havde tjent hos Skjoldborg på Dynæs, dog ikke på samme tid. Marie var tjenestepige omkring det tidspunkt, da Skjoldborg var i USA, hvor det fra december 1910 til juni 1911 blev til omkring 60 foredrag på universiteter og i danske foreninger. Efter hjemkomsten skete adoptionen af Edith Karlsson, formentlig i 1912. Marie Langeland skriver om Louise:

»Hun rejste tit til København til søsteren, der havde fået en sød lille pige, som kom til at hedde Edith. Da hun var godt to år, blev hun adopteret af Skjoldborgs. Forældrene ferierede hvert år på Dynæs. Hun blev hos os længe efter, at forældrene var rejst, i flere måneder. Så da fru Skjoldborg rejste over med hende, ville hun ikke kendes ved sin far og mor. Fru Skjoldborg kom da tilbage med hende som sin egen datter, Skjoldborgs selv havde ingen børn. Et års tid efter fik søsteren en anden lille pige.»

Edith voksede op som familien Skjoldborgs barn; men det blev jo inden for familien, så hun har også haft forbindelse til sin søster og forældrene. Der kan ikke være tvivl om, at hun har været elsket af sine plejeforældre. Bag på et fotografi fra Dynæs har Skjoldborg skrevet, hvem der er på billedet, og han har ikke brugt navnet Edith, men for-

Bryllupsbillede af Edith og Hans Edvard Jørgensen.

muleringen »vor lille Datter«. Edith, der var født i 1910, havde måske en svag erindring om Dynæs; men ellers er det Løgstør, der blev hendes by. Ediths søster Grethe kom på lærerseminariet i Ranum, og den mulighed har uden tvivl været åben for Edith, hvis hun havde haft lyst og evner i den retning. Men ifølge familien ønskede Edith ikke en læreruddannelse.

Som voksen arbejdede Edith som syerske hos Holger Neve i Løgstør. Hun boede hjemme og kunne gå på arbejde. En trappe ved Skjoldborgs hus førte ned ad den skrænt, som gennemskærer Løgstør. Her havde Edith sin daglige gang i nogle år og mødte på et tidspunkt Hans Edvard Jørgensen, der var postassistent. De blev gift 1933 i Brønshøj kirke, og den efterfølgende fest blev holdt på Frederiksberg i et etablissement med adressen Allégade 10. Edith og Hans kom til at bo i et 3-etagers hus nær ved Skjoldborgs hus.

Johan Skjoldborg døde den 22. februar 1936, og Louise blev boende i huset i Løgstør, hvor hun døde 6. januar 1942. Ifølge testamente skulle huset overgå til Edith som særøje, men hun døde, inden boet var afviklet. Hendes liv fik en tragisk afslutning. Hun fik ingen børn og blev behandlet for barnløshed på Løgstør sygehus i 1940-41, dog uden resultat. Ifølge søsteren var Edith meget påvirket af krigen og gik ofte alene på diget ved fjorden for at klare tankerne. Der indtrådte en krise, og på dette tidspunkt sørgede lægen for, at hun blev indlagt til psykiatrisk behandling på et hospital i Århus. Edith overvandt dog ikke krisen og døde 1943 for egen hånd, kun 33 år gammel. Hun var på det tidspunkt indlagt på Løgstør Sygehus, og hun blev begravet i familiegravstedet på Løgstør kirkegård.

Efter Ediths død var det hendes mand, der arvede huset. En lokal museumsforening forsøgte at erhverve huset til museum, men Hans Edvard Jørgensen forlangte 5.000 kr. mere end de 25.000 kr., som foreningen kunne rejse. Huset endte med at blive solgt til anden side og er i dag privat beboelse. Udgangen på historien faldt ikke i god jord alle steder, og det kan have medvirket til, at Hans Edvard Jørgensen valgte at forlade Løgstør. Han giftede sig igen og blev i 1947 far til en datter. I 1960'erne afgik han ved døden.

Efter Ediths død arvede søsteren Grethe de møbler, som hun nu har skænket til museet. Arveforholdet må være accepteret af Hans Edvard Jørgensen. Det drejer sig om en sofa, et hjørneskab, en bogreol, et vægskab, en spisekestol, en symaskine og et klaver. Desuden portrætmalerier af Louise og Johan Skjoldborg.

Grethe boede i perioden 1940-45 hos en familie i Ranum, mens hun gik på lærerseminariet. Da hun overtog møblerne, blev de stillet op i en stue hos denne familie. Efter

Interiør fra Skjoldborgs hus i Løgstør. Klaveret og sofaen er blandt de ting, der nu er kommet på museum.

endt lærereksamen i 1945 fik Grethe arbejde på en skole i Ringsted, og møblerne blev opstillet i et pulterrum på skolen. Møblerne blev herefter i nogle år opmagasineret hos flyttefirmaet »Adam«, der opbevarede dem i en togvogn.

I 1953 flyttede Grethe til en treværelses lejlighed i Brøndbyernes Kommune, hvor hun

Interiør fra Skjoldborgs hus i Løgstør.

havde fået ansættelse ved en skole. Lejligheden blev indrettet med Skjoldborgs møbler, der i vinteren 1959/60 fulgte Grethe til en nybygget villa i Brøndbyernes Kommune. Her stod møblerne frem til november 2002, da de blev transporteret til museets magasin i Vang.

Transporten af møblerne er bekostet af de lokale beboerforeninger, der arbejder sammen i »Regnbuen«. Denne gestus vidner om, at Johan Skjoldborg fortsat nyder stor respekt på disse kanter. Det er vort håb, at der kan findes en løsning på, hvordan møblerne kan vises frem for interesserede. Det praktiske med overdragelsen af møblerne til museet har fra familiens side været lagt i hænderne på Asger Karlsson, en søn af Grethe. Uden hans indsats var møblerne ikke vendt tilbage til Skjoldborgs hjemegn, og uden hans hjælp kunne denne artikel ikke være skrevet i sin nuværende udformning.